

Meggyfajták ifjítása és termőrész regeneráció sajátosságainak vizsgálata

Szentpéteri Tamás – Király Katalin –
Dani Tünde – Gonda István

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Mezőgazdaságtudományi Kar,
Gyümölcsstermesztési Tanszék, Debrecen
szenp@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A jó minőségű magyar meggy Európa-szerte keresett termék, ennek ellenére a hazai ültetvények jelentős része extenzíven művelt. A fákat nem, vagy gyengén metszik. A faj sajátos növekedési tulajdonsága miatt az idősebb részek kopaszodnak. A korona belső része inaktív, a gyümölcsök és a hajtások a fák perifériájára szorulnak.

A Debreceni Egyetem Kertészeti Bemutató Kertjében két különböző korú és térállású, sajmeggy alanyú meggyültetvényben állítottunk be metszési kísérleteket. Az ültetvény fajtái: Érdi bőtermő, Debreceni bőtermő és Kántorjánosi. Vizsgáltuk azt, hogy az idősebb, kopaszodó, belső koronarészeket hogyan lehet hajtásképzésre, regenerációra serkenteni.

Erős, ifjító metszést alkalmazva a legtöbb hajtás a 3. és 4. éves oldalelágazásokon képződött. A 4. éves és idősebb részeket a metszés során rövid (2-4 cm) csonk hagyásával kell eltávolítani, így az idősebb passzív részeket is kihajtásra tudjuk készíteni. A vizsgált fajták közül a Kántorjánosi megújulási képessége volt a legkedvezőbb. A nyári metszés hatására, a metszést követő évben több hajtás képződött a fák központi tengelyén, mint amelyeket a nyugalmi állapotban ifjítottunk.

Kulcsszavak: meggy, fajták, felkopaszodás, metszés időpontja, regeneráció

SUMMARY

Although a high portion of domestic orchards is cultivated extensively, quality Hungarian sour cherry is a highly demanded product throughout Europe. Trees are slightly pruned, or not pruned at all. Thanks to the unique character of the species, older wood parts are pilling up. Thus, the interior of the canopy is inactive, fruits and shoots confine the exterior layer of the canopy.

We established pruning treatments in the sour cherry plantation in the Horticultural Exhibition Garden of the University of Debrecen, involving two age groups in two spacings. The trees are standing on seedling rootstock. The involved varieties were: Érdi bőtermő, Debreceni bőtermő and Kántorjánosi. We examined how to encourage shoot formation and the regeneration of older, pilling wood of the interior canopy parts.

Applying strong rejuvenating cuts, the most shoots were generated on the 3rd and 4th year laterals. Wood parts older than the 3rd year shall be removed by leaving short (2-3cm) stubs. This way, older, passive woodparts can also be made to burst out. From the examined varieties the Kántorjánosi showed the most favourable regenerative ability. Due to summer pruning, more shoots regenerated on the axis of the trees, than on those rejuvenated in the dormant season.

Keywords: sour cherry, cultivars, pilling up, pruning date, regeneration

BEVEZETÉS, IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A meggytermesztés magyarországi jelentőségét jól mutatja az, hogy 2003-ban a meggy értékesítéséből származó export árbevétel többszörösen meghaladta az alma árbevételének értékét.

A kiváló minőségű magyar meggy Európa szerte keresett termék. A többi fajhoz hasonlóan a piaci igények egyre magasabbak a megtermelt gyümölcs minőségével szemben.

A technológiai elemeket ezért tökéletesíteni kell annak érdekében, hogy egyre jobb és kiegyenlítettebb minőségű gyümölcs teremjen a fákon. Ez a törekvés csak intenzívebb termesztéstechnológia alkalmazásával valósítható meg.

Az évek többségében a meggytermesztők jelentős bevételeket értek el, ennek ellenére a hazai meggytermesztés módja a mai napig extenzív jellegű. Az extenzív technológia – a relatív, vagy teljes metszetlenség – nem csak a házikertekben és a szórványokban jellemző, hanem a nagyobb árutermelő ültetvényekben is gyakori.

A hazai meggyültetvények jelentős részén nem végzik el a megfelelő és rendszeres metszési beavatkozásokat, pedig a fák annál erősebb metszést igényelnek, minél inkább jellemző rájuk a hosszú termővesszők magas aránya (Soltész, 1997).

A meggy a termésének nagyobb hányadát az előző évi hosszú hajtásokon, azaz a vesszők oldalrügyein képezi.

A metszetlen, vagy csak mérsékelt metszett fákon jellemző az idősebb részek felkopaszodása. A hosszú termővesszők oldalrügyei nem képeznek hajtást, jellemzően felkopaszodnak (Göndör, 2003). Ezért már a két éves részek passzívák, újabb hajtás csak a vesszők csúcsrügyéből képződik.

Ennek eredményeként alakulnak ki a korona alsó és belső részein a meggyre jellemző lecsüngő képletek, amelyeknek csak a végső néhány cm-es szakasza aktív. A felkopaszodott koronarészeken sem levél, sem termés nem fejlődik, ami a termésképzéshez hozzájárulhatna.

A meggyfákon az elvárt termőfelület kialakulásához szükség van arra, hogy évről-évre megfelelő számú hajtás képződjön a korona minden részén. A regenerációt segíti az erős növekedésű sajmeggy alany használata. Nyári metszés alkalmazása esetén a megújulást segíti, ha a kedvezőtlen állású hajtásokat nem tóból, hanem néhány 2-3 cm-es csonk hagyásával távolítjuk el (Nugent, 2004).

A jobb gyümölcsminőséget intenzív technológia alkalmazásával kisebb méretű orsó koronaformák kialakításával valósíthatjuk meg. Meggy esetén az intenzitás növelését nem a növekedést gyengítő alany használata jelenti, hanem a nyári metszéssel kell a növekedés gyengítését elérni. Az erős növekedésű alany szükséges a fák regenerációjához (Gonda és Király, 2005).

Hrotkó et al. (2005) vizsgálta az elágazások kora, illetve vastagsága és a termékenység összefüggéseit. A legtermékenyebb elágazások a 10-11 mm alapi átmérőjű gallyak. Az elágazások korát tekintve a második és harmadik éves gallyak adják a legnagyobb termést, a negyedik éves elágazások terméseredménye már jóval kevesebb.

Az erős növekedésű alany és megfelelő metszés alkalmazása mellett a megfelelő növényvédelmi technológiával kell a fák optimális kondícióját kialakítani, ezzel az optimális hajtásképződés lehetőségét megteremteni (Holb et al., 2005).

A hazai ültetvények jelentős részét nem metszik rendszeresen. A hektáronkénti termésátlag ezért jóval elmarad az elvárhatótól. A termés jelentős része a korona perifériáján képződik, ami szüreti nehézségeket eredményez. A korona belső részein fejlődő gyümölcsök később érnek, mint a külső részekén, ezért nem lehet a fáról egy időben azonos minőségű gyümölcsöt szüretelni, azaz nagy a minőség szórása.

Kísérleteink során vizsgáljuk azokat a fitotechnikai elemeket, amelyek alkalmazása hozzájárul ahhoz, hogy megfelelő mennyiségű éves növekmény, illetve termőrész alakuljon ki a fák koronájának teljes térfogatában. Ezzel párhuzamosan olyan technológia alkalmazása a cél, amely eredményeként egyenletes és jó minőségű gyümölcs képződik a korona külső- és belső részein egyaránt.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Vizsgálatainkat a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Kertészeti Bemutató Kertjében végeztük. A kísérleteket két – különböző korú és térállású – meggyültetvényben állítottuk be (I. és II. ültetvény).

I. ültetvény

Az ültetvény 10 éves korú. A vizsgált fajták az Érdi bőtermő, Debreceni bőtermő és a Kántorjánosi sajmeggy alanyon állnak, a térállás 3,5×1,5 m. A fák koronaformája szabadorsó.

A fákat 2005-ben nyugalmi állapotban metszettük meg. Az előző öt évben azonban ezeket a fákat nem metsztették.

A koronák alsó és belső árnyékosabb részein csak passzív részeket találtunk, jellemző a felkopaszodás, az aktív hajtások csak a korona perifériáján figyelhetők meg. A vékonyabb gallyak indaszerűen lecsüngenek, egy méternél hosszabbak. Ezeknek csak a végén aktív egy 5-20 cm hosszú szakasz, amelyen virág és termés fejlődik.

Kezelés

A 10 éves ültetvény öt éve metszetlen fáit 2005 tavaszán erősen metsztük. A metszés a kedvezőtlen irányú éves vesszőktől a vastag ágak levágásáig terjedt. A lecsüngő képleteket rügyre vagy bokrétás termőnyársra vágtuk vissza, ha találtunk rajtuk a központi tengely közelében ilyen képletet.

A metszés során a fák koronájának kb. 50%-át távolítottuk el. Így sikerült visszaállítani a fák kívánt magasságát (kb. 2,5 m), és a térállásnak megfelelően korlátoztuk a korona átmérőjét. Az erős metszés igen erős hajtásnövekedést eredményezett.

Vizsgáltuk, hogyan hatott az erős metszés a fák különböző korú részeinek megújulására. Beállításonként öt fán felmért adatokat értékeltük.

II. ültetvény

A II. ültetvény 6 éves korú. A vizsgált fajták az Érdi bőtermő, Debreceni bőtermő és a Kántorjánosi, sajmeggy alanyon állnak, a térállás 4×1 m.

A II. ültetvény térállása és ápolása is intenzívebb, mint az I. ültetvényé. A koronaforma karcsú orsó.

Az ültetvény fáit minden évben nyugalmi állapotban metsztük meg. A koronaforma fenntartása során, a külső és belső részek hasonlóan jó megvilágítottságának megteremtése volt a cél. Ennek köszönhetően nagyobb az aktív részek aránya a koronán belül, mint az I. ültetvényben.

Kezelés

A 6 éves ültetvény fáit 2004-ben és 2005-ben, két különböző időpontban metsztük meg: nyugalmi állapotban, és szüret után júliusban, illetve voltak fák, amelyeket nem metsztünk.

Eltávolítottuk a kedvezőtlen helyzetű, felfelé nőző és lecsüngő képleteket. Indokolt esetben idősebb gallyakat is levágtunk, hogy a napfény bejuthasson a korona belső részeibe. A nyári metszés során a felfelé nőző hajtásokat nem többől távolítottuk el, hanem 1-3 cm-es csonk hagyásával vágtuk le.

Az alkalmazott metszéssel sikerült a fákat térben tartani, és a belső részek megfelelő fényellátását biztosítani.

A metszés időpontjának hatását értékeltük a fák központi tengelyének hajtásképzésére.

EREDMÉNYEK

I. ültetvény

Az erős metszés eredményeként a korona külső és belső részein egyaránt képződtek újabb hajtások. Sikerült az idősebb részeket is kihajtásra készíteni. Volt olyan fa, amelynek a 10 éves korú törzsén is találtunk hajtást.

Méréseink során a központi tengely oldalelágazásain keletkező új hajtások darabszámát és hosszúságát mértük fel. Arra kerestük a választ, milyen korú részek újulnak meg legnagyobb valószínűséggel (*I. ábra*).

Az ábra adatai az ültetvény három fajtájának átlagértékeit mutatják.

1. ábra: Az ifjító metszés hatása meggyfajták eltérő korú növedékeinek vegetatív hajtásnövekedésére három fajta átlagában (Debrecen, 2005)

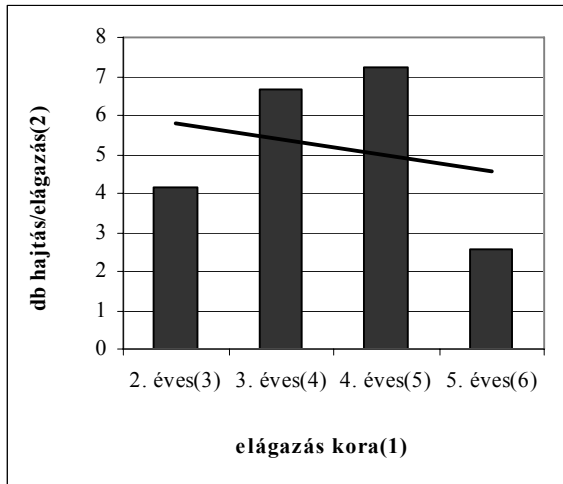

Figure 1: Effect of rejuvenating pruning on the shoot growth of various aged woodparts of sour cherry varieties on the average of varieties (Debrecen, 2005)
age of wood parts(1), number of shoots/ wood parts(2), 2years(3), 3 years(4), 4 years(5), 5 years(6)

Látható, hogy hajtásképződést legnagyobb gyakorisággal a 3. és 4. éves elágazásokon okozott az erős metszés. Az 5. éves részeken a megújulás már lecsökkent.

Közel hasonló tendenciák láthatók a 2. ábrán, amelyen a három fajtára jellemző megújulási hajlamot mutatjuk be.

2. ábra Az ifjító metszés hatása három meggyfajta eltérő korú növedékeinek vegetatív hajtásnövekedésére (Debrecen, 2005)

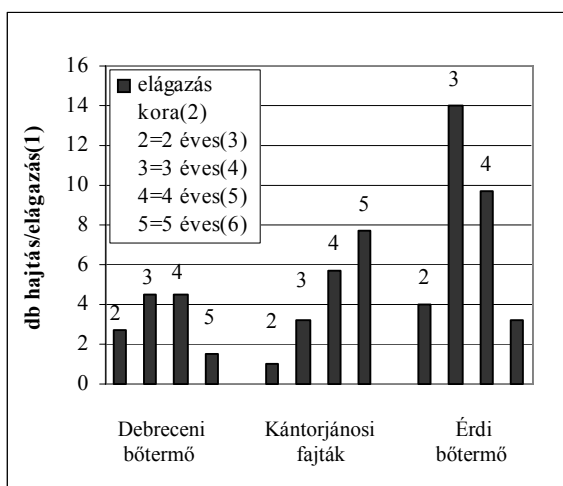

Figure 2: Effect of rejuvenating pruning on the shoot growth of different aged woodparts of three sour cherry varieties (Debrecen, 2005)
number of shoots/wood(1), age of the wood(2), 2=2 years old(3), 3=3 years old(4), 4=4 years old(5), 5=5 years old(6)

A Debreceni bötermő és az Érdi bötermő fajtáknál a három fajta átlagához hasonlóan a 3. és 4. éves részeken képződik a legtöbb hajtás. Meg kell jegyezni azonban az Érdi bötermő adataiban látható rendkívüli különbségeket, amelynél az elágazás korának előrehaladásával legnagyobb mértékű a hajtásképződés csökkenése.

Kiemelkedően jó a Kántorjánosi fajta megújulási képessége. Figyelemreméltó, hogy az erős metszés hatására az idősebb oldalelágazások sikeresebben regenerálódtak. A legnagyobb számú hajtásképződés az 5 éves részeken figyelhető meg.

II. ültetvény

A metszés időpontjának hatását vizsgáltuk a regenerációra. A fák törzsén és a korona központi tengelyén számoltuk meg a képződött hajtásrügyeket, hajtásokat, és bokrétás termőnyársakat. Mindhárom növedékből a következő évben várhatóan újabb hajtások képződnek, így a bokrétás termőnyársból is. Technikai okok miatt csak kevés számú fa (12 db) állt rendelkezésünkre, ezért a fajták közti különbségeket nem áll módunkban bemutatni. A mért adatokat a három fajta átlagában értékeltük.

A 3. ábra adataiból látható, hogy a különböző metszési beavatkozások eltérően befolyásolták a növekedési pontok képződését.

3. ábra: A metszés időpontjának hatása a meggyfák központi tengelyén képződő növekedési pontok számára, három fajta átlagában (Debrecen, 2005)

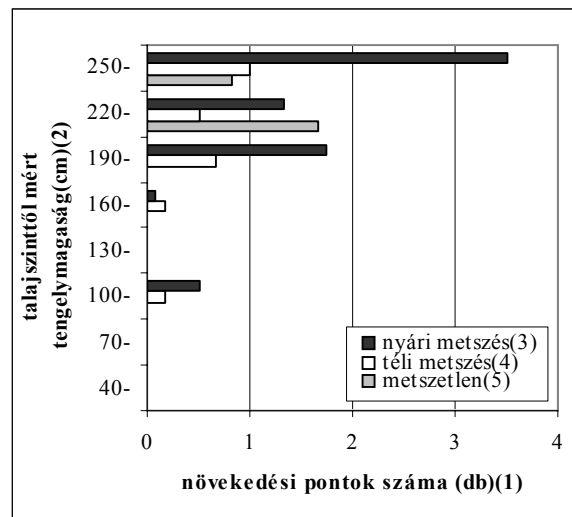

Figure 3: Effect of pruning date on the number of growth points initiating on the central axis of sour cherry trees based on the average of the three cultivars (Debrecen, 2005)
number of growth points (No.)(1), axial height measured from the soil surface (cm)(2), summer pruning(3), dormant pruning(4), unpruned(5)

Az eredmények a nyáron metszett fákön a legkedvezőbbek, hiszen ezeken találtuk a legtöbb növekedési pontot. A rügyek elhelyezkedése is itt a legkedvezőbb, mert a korona alsóbb és felső régióiban egyaránt képződtek növekedési pontok.

A télen metszett és a metszetlen fákat összehasonlítva látható, hogy a képződött rügyek darabszáma azonos. A rügyek azonban a metszetlen fákra a korona felső részén, a téli metszés esetén pedig a központi tengely alsóbb részein is képződtek.

KÖVETKEZTETÉSEK JAVASLATOK

A csonthéjas gyümölcsfajok koronaalakítása és fenntartása során olyan metszési és metszést kiegészítő eljárásokat kell alkalmaznunk, amellyel növeljük a koronán belül a produktív részek arányát. El kell érni, hogy az idősebb, felkopaszodó ág- és gallyszakaszokon fiatal hajtások képződjenek.

Kísérletünk eredménye alapján, erős metszéssel és a vastagabb ágak csonkkal történő eltávolításával az idősebb passzív részeket is kihajtásra lehet készíteni. A 3. és 4. éves elágazások megújulási képessége volt a legkedvezőbb. A központi tengely vázkar fölötti elágazásából a 4 éves, vagy ennél idősebb részeket a nyugalmi állapotban végzett metszés során csonk hagyásával el kell távolítani. Abban az esetben, ha csak 5. évesen vágjuk le az elágazást, a csonk megújulása bizonytalan.

A csonkokból már a metszést követő vegetáció során újabb hajtások képződnek, amelyeken a

következő évben termés fejlődhet.

A fajták közti különbséget értékelve megállapítható, hogy a Kántorjánosi fajta az idősebb részekre nagyobb valószínűséggel képezhet újabb hajtást, mint a többi fajta. Ennél a fajtánál az idősebb részek is regenerálódnak, ami azt is jelenti, hogy valószínűleg ez az a fajta, amely elhanyagolt ültetvényben erős metszés alkalmazásával, a vastag ágak visszavágásával legsikeresebben ifjítható.

A metszés időpontját értékelve megállapítható, hogy a nyári metszés hatására alakult ki – a metszést követő évben – a legtöbb növekedési pont a fák központi tengelyén. A nyári metszés további előnye, hogy az új hajtások elhelyezkedése is a legkedvezőbb. A központi tengely alsóbb részein is nagy arányban találtunk újabb növekedési pontokat, míg a másik két metszési időpont hatására a központi tengely felső részének megújulása dominált.

Összefoglalva megállapítható, hogy az erős metszés alkalmazásával a felkopaszodott koronarészek regenerálódása kiváltható. A metszés időpontjára adataink szerint a szüret utáni nyári metszés javasolható. A fajták vonatkozásában a Kántorjánosi mutatta a legkedvezőbb regenerálódási képességet, ezt a fajtát lehet legjobb eséllyel az elhanyagolt ültetvényben is hajtásképzésre készíteni.

IRODALOM

Gonda I.-Király K. (2005): A nyári metszés hatása a meggyfajták növekedésére és gyümölcsminőségére. *Kertgazdaság*, 37. 1. 45-52.

Göndör J.-né (2003): Gyümölcstermő növények morfológiája. In: Papp J. (szerk.) *Gyümölcsstermesztési alapismeretek*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 65-85.

Holb I.-Veisz J.-Abonyi F. (2005): Meggy és cseresznye komplex ökológiai növényvédelmi technológiája. In: Holb I. (szerk.) *A gyümölcsösök és a szőlő ökológiai növényvédelme*. Mezőgazda Kiadó, Budapest. 68-171.

Hrotkó K.-Hrotkó V.-Csigai K.-Magyar L. (2005): A karcsúorsó meggyfák termőgallyainak produktivitása. *Kertgazdaság*, 37. 1. 16-22.

Nugent, J. (2004): BALATON® tree training. <http://www.maes.msu.edu/nwmihort/BALATON.html>

Soltész M. (1997): Meggy. In: Soltész M. (szerk.) *Integrált gyümölcsstermesztés*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 620-638.